

http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Sport_klub/Zvit_rekto_21-22.pdf [in Ukrainian]

2. Kryventsova, I. (2024). Fizkulturno-sportyvna robota [Physical education and sports work]. Uchytel. №9 (336). S. 4. [in Ukrainian]

3. Novyny fakultetu fizychnoho vykhovannia i sportu KhNPU imeni H.S. Skovorody [News of the Faculty of Physical Education and Sports of the G.S. Skovoroda KhNPU]. (2025). URL: <http://hnpu.edu.ua/uk/division/novyny-fakultetu-fizychnogo-vykhovannya-i-sportu> [in Ukrainian]

4. 《南开大学学生体育专业选课须知》 [Instructions for choosing a special physical education course for students at Nankai University]. URL: <https://tyb.nankai.edu.cn/3920/list.htm> [China]

2. 《四川外国语大学体育教学大纲》 [Program (plan) of the physical education course of Sichuan University of Foreign Languages]. (2024). URL: <https://ty.sisu.edu.cn/jxky/a79e2a25c2654faf9b0cc0f90c4fc1d4.htm> [China]

3. 孙广辉. 运动世界校园APP对大学生体育锻炼坚持性及中长跑能力的影响[J].

河南教育学院学报(自然科学版) [The impact of the Sports World Campus app on college students' exercise endurance and middle-distance running ability]. (2020). 29 (02). [China]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ЗЕЛЕНСЬКА Людмила – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Наукові інтереси: розвиток системи освіти в Україні та провідних країнах світу; інноваційні технології навчання і виховання.

ЗЕЛЕНСЬКИЙ Роман – кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач Харківського кооперативного торговельно-економічного коледжу.

Наукові інтереси: підтримка ментального здоров'я студентів, способи розвитку рухової активності й забезпечення здорового способу життя.

ЧЕН ЛУН – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Наукові інтереси: фізкультурно-оздоровча діяльність в коледжах і університетах КНР.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

ZELENSKA Liudmyla – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Educology and Innovative Pedagogy, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

Scientific interests: development of the education system in Ukraine and leading countries of the world; innovative technologies of teaching and upbringing.

ZELENSKY Roman – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Senior Lecturer at the Kharkiv Cooperative Trade and Economics College.

Scientific interests: supporting students' mental health, ways to develop physical activity and ensure a healthy lifestyle.

Cheng Long - candidate of the second (master's) level of higher education, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

Scientific interests: physical education and health activities in colleges and universities in China.

Стаття надійшла до редакції 03.07.2025 р.

Стаття прийнята до друку 20.07.2025 р.

УДК 378.018.8

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-220-41-46

КАЙДАЛОВА Лідія –

доктор педагогічних наук, професор кафедри освітніх наук, цифрового навчання та академічного підприємництва Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4693-678X>
e-mail: lkaidalova@ukr.net

ПЕДАГОГІЧНА КОМУНІКАЦІЯ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано питання педагогічної комунікації за умов традиційного та дистанційного навчання у закладах вищої освіти в наукових працях дослідників. Автором обґрунтовано необхідність дослідження особливостей педагогічної комунікації у цифровому освітньому середовищі. Представлено педагогічну комунікацію в цифровому освітньому середовищі як засіб взаємодії, передавання інформації у часі та просторі, спілкування між викладачами та здобувачами, між студентами за допомогою цифрових технологій та інтернет-комунікації.

У межах дослідження розглянуто особливості, компоненти, види та роль комунікації у цифровому середовищі та схарактеризовано найбільш поширені цифрові ресурси як інструменти педагогічної комунікації дистанційного навчання. Встановлено, що основними видами педагогічної комунікації в цифровому середовищі є: синхронна (онлайн-заняття, вебінари, тренінги, коуч-сесії) та асинхронна (форумні обговорення, електронна пошта, відеолекції) комунікації.

Акцентовано увагу на найбільш поширених цифрових платформах та інструментах комунікації для викладачів і здобувачів освіти у дистанційному навчанні (Moodl, Zoom, Google Chat, ChatGPT, Microsoft Copilot, Claude Google Meet, Microsoft Teams); соціальних мережах та месенджерів (Telegram, Viber, WhatsApp, Discord) та ін. Висвітлено можливості цифрових інструментів як засобів комунікації у цифровому середовищі для викладачів і студентів. У дослідженні наведено приклад формування педагогічної комунікації у цифровому середовищі для здобувачів спеціальності 015.39 Професійна освіта. Цифрові технології. Результати дослідження свідчать, що педагогічна комунікація у цифровому середовищі має певні відмінності, властиві психологічні ознаки і потребує від учасників освітнього процесу володіння комунікативною та цифровою компетентностями, постійного їх розвитку та вдосконалення.

Ключові слова. Педагогічна комунікація, цифрове середовище, онлайн-освіта, цифрові ресурси, цифрова компетентність.

KAYDALOVA Lidiia –

Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor, Professor at the Department of Educational Sciences,
Digital Learning and Academic Entrepreneurship
V.N. Karazin Kharkiv National University
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4693-678X>
e-mail: lkaidalova@ukr.net

PEDAGOGICAL COMMUNICATION IN THE DIGITAL ENVIRONMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

The article analyzes the issue of pedagogical communication under the conditions of traditional and distance learning in higher education institutions as presented in the scientific works of researchers. The author substantiates the need to study the features of pedagogical communication in the digital educational environment. Pedagogical communication in the digital educational environment is presented as a means of interaction, transmission of information in time and space, and communication between teachers and students, as well as between students themselves, through digital technologies and internet communications.

Within the framework of the study, the features, components, types, and role of communication in the digital environment are examined, and the most common digital resources are characterized as tools of pedagogical communication in distance learning. It has been established that the main types of pedagogical communication in the digital environment are: synchronous (online classes, webinars, trainings, coaching sessions) and asynchronous (forum discussions, email, video lectures) communication.

Attention is focused on the most common digital platforms and communication tools for teachers and students in distance learning (Moodle, Zoom, Google Chat, ChatGPT, Microsoft Copilot, Claude, Google Meet, Microsoft Teams); social networks and messengers (Telegram, Viber, WhatsApp, Discord), among others. The potential of digital tools as means of communication in the digital environment for teachers and students is highlighted. The study provides an example of forming pedagogical communication in the digital environment for students of the specialty 015.39 Professional Education. Digital Technologies. The results of the research indicate that pedagogical communication in the digital environment has certain differences, specific psychological features, and requires participants in the educational process to possess communicative and digital competencies, as well as to continuously develop and improve them.

Key words: pedagogical communication, digital environment, online education, digital resources, digital competence.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Цифровізація суспільства, упровадження цифрових технологій в освітній процес у закладах вищої освіти, перехід до онлайн-навчання, зміна вимог до рівня професійної підготовки зумовлюють пошук нових рішень та реалізацію освітніх інновацій у підготовку майбутніх фахівців у закладах вищої освіти. Учасники освітнього процесу нерідко зіткаються з труднощами щодо комунікацій в цифровому середовищі. Педагогічна комунікація у сучасних умовах дистанційного навчання у закладах вищої освіти має певні особливості порівняно з традиційним навчанням, що не тільки розширює можливості як для викладачів, так і для здобувачів освіти, а й потребує нових підходів і компетентностей. Не випадково проблема педагогічної комунікації у цифровому середовищі є предметом нашого дослідження, оскільки впливає на успіх та результати педагогічної діяльності та якості навчання здобувачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми педагогічної комунікації у цифровому освітньому середовищі присвячені наукові праці багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Так О. Северина, О. Здоровець та О. Беляєва наголошують на важливості володіння викладачами цифровою компетентністю для успішної взаємодії в освітньому процесі; науковці В. С. Ковальська та К. І. Старков виокремлюють компоненти цифрової компетентності та її роль у комунікативній взаємодії; О. Овчарук наводить результати онлайн-дослідження щодо впливу цифрових технологій на комунікації. Учені досліджують різні аспекти педагогічної комунікації, її види, роль та засоби, здійснюючи пошук ефективної взаємодії в освітньому процесі.

Зокрема, науковці В. С. Ковальська та К. І. Старков, досліджуючи інноваційні підходи до комунікативної взаємодії педагогів у цифровому освітньому середовищі, трактують здатність до комунікативної взаємодії як ключову складову цифрової компетентності педагога, що містить технологічний, етико-ціннісний, емоційно-психологічний, мовленнєво-комунікативний та організаційно-рефлексивний компоненти [2].

Як наголошують О. Северина, О. Здоровець та О. Беляєва, педагогічна комунікація в умовах цифрового середовища набуває ознак полілогу в інтерактивних платформах, де кожен учасник є не лише рецепієнтом, а й генератором професійного контенту. Також автори зазначають, що зростає потреба у розвитку цифрової компетентності педагогів як передумови ефективної взаємодії [7].

Ми погоджуємось з думкою науковців Наталії Третяк, Олеси Мартіної та Мар'яни Гордійчук, що педагогічна комунікація в умовах дистанційного навчання стимулює активність учасників освітньої діяльності (студентів, учнів), виховує самостійність та спонукає до самоосвіти [8].

Аналіз проблеми педагогічної комунікації та її особливостей у цифровому середовищі дає можливість констатувати, що хоча проблема й висвітлена науковцями, але в сучасних умовах онлайн-навчання потребує подальшого дослідження і вдосконалення.

Метою статті є висвітлення особливостей педагогічної комунікації в цифровому середовищі в закладах вищої освіти. Для реалізації мети дослідження нами було використано такі загальнонаукові **методи**: аналіз наукових праць з досліджуваної проблеми, порівняння, спостереження, узагальнення особливостей педагогічної комунікації в цифровому середовищі, інтерпретація результатів дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до поставленої мети спочатку розглянемо визначення поняття «педагогічна комунікація» у наукових працях дослідників.

Акцентуємо увагу, що Н. П. Волкова професійно-педагогічну комунікацію визначає як систему безпосередніх чи опосередкованих зв'язків, взаємодій педагога, що реалізуються за допомогою вербальних і невербальних засобів, засобів комп'ютерної комунікації з метою взаємообміну інформацією, моделювання і управління процесом комунікації, регулювання педагогічних відносин [1, с. 8].

Дослідник О. Н. Фенчик трактує педагогічну комунікацію як цілеспрямований процес взаємодії педагога зі здобувачами освіти, завданнями якого є обмін інформацією, регулювання педагогічних відносин, створення сприятливого психологічного клімату і емоційного контакту, процес, який реалізується за допомогою різних засобів комунікації [9, с. 9].

Теоретико-методичні основи педагогічної комунікації, принципи та підходи, методи та засоби досліджено та висвітлено у науковій публікації М. Д. Прищак. Один із підходів до визначення «педагогічної комунікації» спостерігаємо у автора, який наголошує, що педагогічна комунікація є процесом і станом педагогічної дії (взаємодії), в результаті якої «учень» усвідомлює себе, відкриває та актуалізує свою онтологічну, аксіологічну та теологічну самість через знаходження й визначення себе в «Іншому» [6, с. 118].

Зауважимо, що для традиційного навчання характерними є вербальна та невербальна комунікація, у той час, у дистанційному навчанні роль невербальної комунікації суттєво зменшується. Тому й справедливо виникає питання як організувати педагогічну комунікацію між викладачами і студентами, між студентами; посилити значення вербальної комунікації у цифровому середовищі.

Інноваційний підхід до педагогічної комунікації в умовах онлайн-навчання спостерігаємо у вітчизняних науковців Г. Джеваги, В. І. Круківського, О. В. Маркової Н. Носовець, О. Овчарук, О. Піскун, Л. І. Чеботарьова, Т. Г. Шматок та ін. [3, 4, 5].

Наголосимо, що до проблеми впливу цифрових технологій на комунікацію зверталась Оксана Овчарук, яка проводить дослідження і акцентує, що саме ефективне спілкування між викладачами та студентами є ключовим елементом успішного навчання, а цифрові інструменти відкривають нові можливості для покращення якості та ефективності цього діалогу. Для ефективного впровадження цифрових інструментів комунікації в освітній процес необхідно підвищувати рівень цифрової компетентності вчителів у цій сфері шляхом проведення відповідних тренінгів, семінарів та курсів підвищення кваліфікації. Авторка наводить результати онлайн-дослідження, які переконливо свідчать про необхідність підвищення цифрової компетентності педагогів

шляхом тренінгів, семінарів та курсів підвищення кваліфікації [3].

Варта уваги публікація науковців О. Піскун, Г. Джевага та Н. Носовець, які досліджують особливості педагогічного спілкування в цифровому середовищі (зокрема під час проведення відеоконференцій) у різних його аспектах – психологічному, методичному, етичному та технічному. І наводять рекомендації щодо підвищення ефективної онлайн-комунікації [5].

Дослідженню особливостей освітньої комунікації в умовах дистанційного навчання у закладах вищої освіти присвячена публікація О. Царик та Н. Рибіною. Автори наголошують, що таке навчання відкриває доступ до різноманітних навчальних ресурсів та забезпечує обмін даними та здійснення комунікативної діяльності за професійними й освітніми інтересами, дає можливість здобути освіту, підвищити кваліфікацію, здійснювати перепідготовку або змінити професійну діяльність у зручній для студента формі, допомагає розвивати його здібності [10].

Особливості педагогічної комунікативної ситуації та основні бар'єри для спілкування викладач-студент у дистанційній онлайн-освіті досліджують В. І. Круківський, О. В. Маркова, Л. І. Чеботарьова та Т. Г. Шматок [4].

На нашу думку, педагогічна комунікація в умовах онлайн навчання має на меті таку взаємодію між учасниками освітнього процесу, яка передбачає організацію навчального процесу, підтримку, спілкування та зворотний зв'язок.

У контексті нашого дослідження ми погоджуємось з науковцями, які розуміють педагогічну комунікацію в цифровому освітньому середовищі як засіб взаємодії, передавання інформації у часі та просторі, спілкуванням між викладачами та здобувачами, між студентами за допомогою цифрових технологій та інтернет-комунікацій. Зауважимо, що роль викладача в онлайн-навчанні змінюється: викладач не тільки викладає навчальні дисципліни, а й супроводжує студента у навчанні, допомагає йому організувати навчання та самостійну роботу за індивідуальною траєкторією; надихає і мотивує, розвиває здібності; залучає до активної діяльності.

Констатуємо, що основними видами педагогічної комунікації в електронному середовищі є: синхронна (онлайн-заняття, вебінари, тренінги, коуч-сесії) та асинхронна (форумні обговорення, електронна пошта, відеолекції) комунікації. Вербальна (словесна) комунікація є одним із основних засобів людського спілкування, яке відбувається за допомогою мови (усної чи письмової). Володіючи мовою, люди обмінюються думками, ідеями, досвідом, інформацією розуміють одне одного та взаємодіють. Безперечно, комунікація відіграє важливу роль у навчанні, професійній діяльності та в повсякденному житті.

Системний аналіз надає змогу виділити найбільш поширені цифрові інструменти комунікації для викладачів і здобувачів освіти у дистанційному навчанні, а саме:

– Moodle, Zoom, Google Meet, Microsoft Teams – організація навчання (текст, презентація, відео,

перевірка, комунікація та оцінювання результатів); відеоконференції; асинхронні заняття, дискусійні форуми, чати для спілкування, віртуальні класи, вебінари; тестування, зберігання та обмін документами облік результатів навчання календар подій, новини та ін.;

– соціальні мережі та месенджери (Telegram, Viber, WhatsApp, Discord) – для комунікації з викладачами та студентами, розсилання повідомлень, методичних матеріалів, листування, консультації; зворотний зв'язок та ін;

– Google Chat, ChatGPT, Microsoft Copilot, Claude – для пошуку та систематизації джерел; вибору методів та методик; генерування тексту, зображення, відео; переклад та ін;

– електронна пошта – для організації навчального процесу, передавання навчально-методичного забезпечення, презентацій, конспектів лекцій, завдань; для взаємодії викладачів і студентів, студентів між собою; зворотного зв'язку.

Констатуємо, що основними видами педагогічної комунікації в цифровому середовищі є: синхронна (онлайн-заняття, вебінари, тренінги, коуч-сесії) та асинхронна (форумні обговорення, електронна пошта, відеолекції) комунікації. Вербальна (словесна) комунікація є одним із основних засобів людського спілкування, яке відбувається за допомогою мови (усної чи письмової). Володіючи мовою, люди обмінюються думками, досвідом, розуміють одне одного та взаємодіють. Цифрові інструменти забезпечують використання відео, анімації, інфографіки, інтерактивних презентацій.

На нашу думку, до основних переваг педагогічної комунікації в цифровому освітньому середовищі можна віднести: спілкування у зручний час, з будь-якої точки світу (чати, форуми, месенджери, електронна пошта); широкий вибір цифрових інструментів; доступність, відкритість, зворотній зв'язок. З метою взаємодії у цифровому освітньому середовищі створюються спільноти, де проводяться обговорення ідей, освітніх проєктів; онлайн-опитування, що сприяють взаємодії, підтримці, інтерактивному обговоренню та обміну досвідом.

Наведемо приклад формування педагогічної комунікації здобувачам спеціальності «015.39 Професійна освіта. Цифрові технології» у цифровому освітньому середовищі. Необхідно зазначити, що викладачі педагогічних дисциплін враховують те, що здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня «спеціальності 015.39 Професійна освіта. Цифрові технології» мають достатній або високий (не початковий) рівень володіння цифровою компетентністю, тому й рівень володіння викладачами комунікативною компетентністю, цифровими інструментами для формування та подальшого розвитку педагогічної комунікації в цифровому середовищі повинен бути досить високий, оскільки перед викладачами постає завдання формувати у студентів уміння будувати онлайн-комунікації, уникаючи бар'єрів, перешкод та усувати конфліктні ситуації, застосовуючи цифрові платформи та інструменти,

враховуючи особливості комунікації в онлайн-освіті.

Нами виокремлено відповідно освітньо-професійній програмі для третього (освітньо-наукового) рівня необхідно сформувати у здобувачів такі компетентності:

ІК – здатність розв'язувати комплексні проблеми в професійній та науково-дослідницькій діяльності в царині освіти/педагогіки, здійснювати аналіз педагогічних явищ і процесів, конструювати нові знання й ідеї під час проведення власних наукових пошуків;

ЗК – здатність здійснювати професійну комунікацію українською та іноземними мовами в усній та письмовій формах;

ЗК – здатність застосовувати сучасні електронні інформаційні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення в науковій та навчальній діяльності для моделювання педагогічних процесів та прийняття оптимальних рішень у царині освіти.

У процесі дослідження було систематизовано досвід формування педагогічної компетентності на прикладі вибіркової компоненти «Педагогічна комунікація в електронному середовищі» та програмовані результати навчання:

– формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло й чітко доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань цифрових технологій в освіті до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію;

– вільно спілкуватися українською й іноземною мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів;

– використовувати різні види джерел інформації під час виконання завдань науково-дослідної та прикладної діяльності;

Зауважимо, що педагогічна комунікація – це вміння учасників освітнього процесу спілкуватись, взаємодіяти, слухати, говорити.

У процесі вивчення дисципліни нами було впроваджено цифрові платформи та цифрові інструменти (Moodle, Zoom, Google Chat, ChatGPT, Microsoft Copilot, Claude Google Meet, Microsoft Teams); використано соціальні мережі та месенджери (Telegram, Viber, WhatsApp, Discord); електронну пошту та ін.

Студентам було запропоновано виконати такі практичні завдання (наведемо декілька прикладів):

– обговоріть у малих групах (3-4 особи) переваги та виклики педагогічної комунікації у традиційному та дистанційному навчанні;

– розробіть сценарій проведення вебінару на тему: «Інформаційно-комунікаційні засоби у процесі педагогічної комунікації». Розподіліть ролі на спікера та учасників. Обговоріть переваги та недоліки інформаційно-комунікаційних засобів у процесі педагогічної комунікації;

– оберіть одну з LMS-платформ (Moodle, Google Classroom, MS Teams) і складіть її коротку характеристику за такими критеріями: (функ-

ціональні можливості ; переваги та недоліки; приклади використання у навчальному процесі; власний досвід або очікувані труднощі) (таблиця або коротка презентація (3–5 слайдів).

– організуйте відеоконференцію у Zoom / Google Meet / MS Teams. Використайте інтерактивні елементи (чат, дошку, реакції). Оцініть ефективність таких технологій для онлайн-навчання. (Рефлексивний звіт (0,5–1 сторінка) або коротке відео).

– оберіть одну з платформ (Telegram, Facebook, Discord тощо). Проаналізуйте її можливості для навчання (чати, групи, канали, голосові кімнати). Запропонуйте сценарій використання в навчальному процесі (форма подачі: есе (1 сторінка) або інфографіка;

– запропонуйте шляхи вирішення комунікативних бар'єрів у дистанційному навчанні.

На заняттях провідним був компетентнісний та діяльнісний підходи і серед методів переважно була робота в міні-групах, дискусії, тренінги, виконання індивідуальних завдань, презентація виконаних завдань, що сприяло формуванню інтегральної, загальних та спеціальних (фахових) компетентностей.

Констатуємо, що при впровадженні інтерактивного навчання та групової взаємодії на практичних заняттях спостерігалась активність студентів, зацікавленість у спільній діяльності, відповідальність за результати навчання.

Можна з упевненістю сказати, що студенти під час практичних занять навчаються взаємодії, комунікації, слухати інших, аналізувати висловлене, усувати конфлікти і розбіжності, знаходити компроміси, адаптуватись до командної роботи, доброзичливо ставитись до інших і бути психологічно готовими сприймати іншу точку зору.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Результати проведеного дослідження надають підстави сформулювати такі висновки: педагогічна комунікація у цифровому середовищі має певні відмінності взаємодії, властиві психологічні ознаки і потребує від учасників освітнього процесу володіння комунікативною та цифровою компетентностями, постійного їх розвитку та вдосконалення. Цифрові інструменти сприяють ефективній підготовці майбутніх фахівців, розвитку цифрової грамотності, персоналізації навчання, підвищенню мотивації; забезпечують широкий доступ до інформації, її обробку та зберігання. Перспективи подальшого вивчення досліджуваної проблеми вбачаємо у подальшому більш детальному дослідженні педагогічної взаємодії в цифровому освітньому середовищі та впливу на професійну підготовку майбутніх фахівців.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Волкова Н.И.П. Професійно-педагогічна комунікація: навчальний посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2006. С. 8.
2. Ковальська В. С., Старков К. І. Інноваційні підходи до комунікативної взаємодії педагогів у цифровому освітньому середовищі. 2025. Вип. 83. Т. 1.

С. 170-173. URL: <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2025/83.pdf>

3. Овчарук Оксана. Інструменти ефективної комунікації учнів та вчителів у цифровому освітньому середовищі: результати онлайн-дослідження. *Нові технології навчання*. 2025. № 98. С. 148-156.

4. Особливості педагогічної комунікативної ситуації та основні бар'єри для спілкування викладач-студент у дистанційній онлайн-освіті. Електронний ресурс. Круківський В. І., Маркова О. В., Чеботарьова Л. І., Шматок Т. Г'. Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасних університетів: зб. матер. IX Міжнр. наук. прак. конф. м. Київ (27 квіт. 2023р.). Київ. С.152-169.

5. Пискун О., Джевага Г., Носовець Н. Діджитал-етикет: правила комунікації в умовах онлайн-навчання. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум імені Т. Г. Шевченка. Педагогічні науки*. 2023. № 22 (178). С. 37-44.

6. Пришак М. Д. Теоретико-методологічні основи педагогічної комунікації *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2010. Вип. 6. С. 114-118.

7. Северина Л., Здоровець О., Беляєва О. Цифрова трансформація освіти. *Педагогічні науки та освіта*. 2023. Вип. XLIV-XLV. С. 76-83.

8. Третяк Наталія, Мартіна Олеся, Гордійчук Мар'яна. Формування педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти. *Науковий вісник Ізмайльського державного гуманітарного університету. Серія педагогічні науки*. 2023. Вип. 64. С. 238-246.

9. Фендик О. М. Педагогічна комунікація: практикум для студентів спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» освітнього ступеня магістр. Мукачево: вид-во МДУ, 2019. С. 9.

10. Царик Ольга, Рибіна Наталія. Особливості освітньої комунікації в умовах дистанційного навчання. *Педагогіка*. 2021. №1. С. 88-97. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/4>

REFERECES

1. Volkova, N. P. (2006). *Profesiino-pedahohichna komunikatsiia: navchalnyi posibnyk* [Professional and Pedagogical Communication: A Textbook]. Kyiv: VTs «Akademiia». S. 8. [in Ukrainian]
2. Kovals, V. S., Starkov, K. I. (2025). *Innovatsiini pidkhody do komunikativnoi vzaemodii pedahohiv u tsyfrovomu osvitnomu seredovyschi* [Innovative Approaches to Communicative Interaction of Teachers in the Digital Educational Environment]. Vyp. 83. T. 1. S. 170-173. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2025/83/part_1/35.pdf [in Ukrainian]
3. Ovcharuk, Oksana (2025). *Instrumenty efektyvnoi komunikatsii uchniv ta vchyteliv u tsyfrovomu osvitnomu seredovyschi: rezultaty onlain-doslidzhennia* [Tools for Effective Communication between Students and Teachers in the Digital Educational Environment: Results of an Online Study]. *Novi tekhnologii navchannia* [New Learning Technologies]. №98. S. 148-156. [in Ukrainian]
4. Osoblyvosti pedahohichnoi komunikativnoi sytuatsii ta osnovni bar'ery dlia spilkuvannia vykladach-student u dystantsiinii onlain-osviti [Features of the Pedagogical Communicative Situation and Main Barriers to Teacher-Student Communication in Distance Online Education]. *Elektronnyi resurs. Kruivskiyi V.I., Markova O.V., Chebotarova L.I., Shmatok T.H. Stratehii mizhkulturnoi komunikatsii v movnii osviti suchasnykh universitetiv: zb. mater. IX Mizhnar. nauk.-prak. konf., m. Kyiv (27 kvit. 2023 r.)*. Kyiv. S. 152-169. [in Ukrainian]
5. Piskun, O., Dzhevaha, H., Nosovets, N. (2023). *Didzhytal-etyket: pravyla komunikatsii v umovakh onlain-navchannia* [Digital Etiquette: Rules of Communication in the Conditions of Online Learning]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiyi kolehium imeni T.H.*

Shevchenka. Pedagogichni nauky». №22 (178). S. 37-44. [in Ukrainian]

6. Pryshchak, M. D. (2010). Teoretyko-metodolohichni osnovy pedagogichnoi komunikatsii [Theoretical and Methodological Foundations of Pedagogical Communication]. Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu. Vyp. 6. S. 114-118. [in Ukrainian]

7. Severyna, L., Zdorovets, O., Bieljaieva, O. (2023). Tsyfrova transformatsiia osvity [Digital Transformation of Education]. Pedagogichni nauky ta osvita. Vyp. XLIV-XLV. S. 76-83. [in Ukrainian]

8. Tretiak, Nataliia, Martina, Olesia, Hordiichuk, Mar'iana (2023). Formuvannia pedagogichnoi komunikatsii v umovakh dystantsiinoi osvity [Formation of Pedagogical Communication in Distance Education]. Naukovyi visnyk Izmail'skoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu. Seriya pedagogichni nauky. Vyp. 64. S. 238-246. [in Ukrainian]

9. Fentsyk O. M. (2019). Pedagogichna komunikatsiia: praktykum dlia studentiv spetsialnosti 011 «Osvitni, pedagogichni nauky» osvitnoho stupenia mahistr [Pedagogical Communication: Practical Guide for Students of Specialty 011 "Educational, Pedagogical Sciences" at the Master's Degree Level]. Mukachevo: vyd-vo MDU. S. 9. [in Ukrainian]

10. Tsaryk Olha, Rybina Nataliia (2021). Osoblyvosti osvitnoi komunikatsii v umovakh dystantsiinoho navchannia [Peculiarities of Educational Communication in the Conditions of Distance Learning]. Pedagogika. №1. S. 88-97. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/4> [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КАЙДАЛОВА Лідія – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітніх наук, цифрового навчання та академічного підприємництва Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Наукові інтереси: педагогічна комунікація у цифровому освітньому середовищі.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KAYDALOVA Lidiia – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Department of Educational Sciences, Digital Learning and Academic Entrepreneurship, V.N. Karazin Kharkiv National University

Scientific interests: pedagogical communication in the digital educational environment.

Стаття надійшла до редакції 08.07.2025 р.

Стаття прийнята до друку 26.07.2025 р.

УДК 373.016:796:373.035

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-220-46-53

КОТЕЛЯНЕЦЬ Наталка –

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0575-5205>
e-mail: nvnatalka@ukr.net

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ІНТЕГРОВАНОМУ КУРСІ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

У статті розкрито проблему особливостей формування ключових компетентностей учнів початкової школи. На основі аналізу досліджень визначено, що компетентність визначається як загальна здатність особи використовувати знання, вміння та навички для досягнення конкретних цілей в певній сфері. З іншого боку, ключова компетентність – це певний набір універсальних навичок, які є важливими для успішного функціонування в сучасному суспільстві. Виокремлено основні елементи ключової компетентності, такі як: комунікація, критичне мислення, творчість, прийняття рішень і самоврядування.

Показано, що компетентнісний підхід у початковій школі полягає в тому, що орієнтир освітнього процесу переноситься з простого викладення навчального матеріалу на формування в учнів умінь і навичок застосовувати здобуті знання в різних життєвих і навчальних ситуаціях.

З'ясовано, що відповідно до концепції Нової української школи, компетентнісний підхід передбачає не лише набуття знань, а й розвиток ключових компетентностей, у тому числі комунікативної, соціальної та інформаційної, які забезпечують готовність молодшого школяра до ефективної взаємодії в колективі та світі інформації. У центрі цього підходу – інтеграція знань, умінь, цінностей і ставлень учня, завдяки чому формується здатність самостійно аналізувати проблеми, приймати рішення й адаптуватися до нових умов.

У початковій школі компетентнісний підхід реалізується через організацію інтегрованих уроків, коли теми різних предметів об'єднуються навколо спільної практичної задачі, що стимулює учнів застосовувати знання у комплексі та розвинути навички співпраці й критичного мислення.

Компетентнісний підхід у початковій школі України реалізується насамперед через інтегрований курс «Я досліджую світ», який став основним інструментом впровадження нової парадигми освіти, оскільки поєднує знання з різних освітніх галузей – природничої, соціальної, громадянської, здоров'язбережувальної та технологічної – в єдину цілісну картину світу.

«Я досліджую світ» – це не просто поєднання кількох предметів у один, а цілеспрямований процес створення спільного освітнього простору, який відповідає сучасним вимогам компетентнісного підходу й готує учня до активної участі в суспільному житті та саморозвитку.

Ключові слова: учні початкової школи, інтегрований курс, ключові компетентності, компетентнісний підхід, компетентність.

KOTELIANETS Natalka –

Doctor Pedagogical Sciences, Professor, A head of the Chair of Pre-school and Primary School Education
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University